

Buscant Robert H. Merriman

Searching for Robert H. Merriman

Francesc Xavier Hernández Cardona

Grup de recerca Didpatri
Universitat de Barcelona
✉ fherandez@ub.edu

David Íñiguez Gracia

Grup de recerca Didpatri
Universitat de Barcelona
✉ diniguez@ub.edu

Ann E. Wilson-Daily

Grup de recerca Didpatri
Universitat de Barcelona
✉ awilson@ub.edu

Gemma Sebares Valle

Universitat de Barcelona
Grup de recerca Didpatri
Universitat de Barcelona
✉ g.sebares@ub.edu

Rebut: 12/04/2020

Acceptat: 06/06/2020

Resum

El major Robert H. Merriman, va desaparèixer, els primers dies d'abril del 1938 en les rodalies de Corbera d'Ebre. La XV Brigada Internacional havia quedat encerclada per l'enemic, i grups de soldats intentaven arribar a les línies republicanes. En aquesta retirada potser va caure abatut en combat com també i ha la possibilitat que fos capturat i executat per les forces feixistes. Les especulacions sobre la mort de Merriman, i el lloc on van anar a raure les seves restes, han estat motiu de debat continuat. Fonts orals de Corbera d'Ebre manifestaven que oficials internacionals havien estat tancats en cases del Poble Vell abans de ser executats. Una de les fonts indicava l'emplaçament d'una fossa aïllada on havia estat enterrat un comandament que podia haver estat en Robert H. Merriman. Per tal de verificar la informació un grup d'estudiosos, arqueòlegs i antropòlegs va procedir a excavar el lloc la primavera del 2017, tanmateix no es van trobar indicis de cap enterrament.

Paraules clau: Brigades Internacionals; Batalló Lincoln; Arqueologia del conflicte; Guerra Civil espanyola; XV Brigada Internacional

Abstract

Major Robert H. Merriman disappeared in the early days of April 1938 near Corbera d'Ebre, Catalonia. The 15th International Brigade had been surrounded by the enemy and groups of soldiers were trying to reach the Republican lines. In this retreat Merriman may have fallen down in combat as well and the possibility exists that he was cap-

tured and executed by fascist forces. Speculation about Merriman's death and the location of his remains have been the subject of ongoing debate. Sources in Corbera d'Ebre stated that international officers were locked up in houses in the town's center before execution. One source indicated the location of an isolated grave where a command that may have been Merriman's had been buried. In order to verify the information, a group of scholars, archaeologists and anthropologists proceeded to excavate the site in the spring of 2017, however, no evidence of any human remains was found

Keywords: *International Brigades; Lincoln Battalion; Archeology of conflict; Spanish civil war; XV International Brigade*

UN UNIVERSITARI QUE PREN LES ARMES

Robert Hale Merriman va néixer a Nevada el 1908. Estudiant brillant va obtenir una beca a la Universitat de Berkeley. Va adquirir coneixements militars al llarg de dos anys d'estudis en la Reserve Officers' Training Corps de la Universitat de Nevada, assolint el grau de segon tinent en reserva. El 1932 és va graduar en economia, es va casar amb Marión Stone i esdevingué professor de la Universitat. Les seqüeles de la crisi econòmica van fer que s'interessés per l'economia soviètica. Amb una beca d'ampliació d'estudis va marxar cap a Moscou, el 1935, per valorar els nous models d'explotació agrícola. En aquells moments, mentre estava a Moscou, va esclatar la Guerra Civil espanyola. Merriman i Marion és van implicar en favor de la causa republicana. El gener de 1937 Merriman va ajudar a entrenar voluntaris nordamericans i va assumir responsabilitats en l'estat major de la XV Brigada Internacional. Alhora Marion va romandre a Moscou treballant en la corresponsalia del New York Times. Merriman va participar en els combats de Brunete, i en la creació del Batalló Lincoln-Washington del qual esdevingué el primer comandant. Va intervenir en la batalla del Jarama, i va resultar ferit. Marion es va traslladar a la zona republicana per atendre al seu marit i va romandre en el batalló Lincoln fent-se càrrec de tasques administratives. Pel novembre del 1937 ella va tornar als Estats Units i es va dedicar a donar conferències i recollir fons per la causa republicana. A la batalla de Belchite a Merriman el van tornar a ferir, tanmateix va continuar la lluita i esdevingué cap de l'estat major de la XV Brigada Internacional i com a tal va participar en els brutals combats de Terol. En aquestes batalla els feixistes van resultar vencedors i els republicans es van haver de posar a la defensiva (Merriman, Lerude, 1988).

LA RUPTURA DEL FRONT D'ARAGÓ

A principis de març de 1938, la batalla de Terol i la derrota al riu Alfambra havien desgastat l'Exèrcit Popular fonent gran part de les reserves humanes i materials. En aquest context el general Franco va decidir desencadenar una gran ofensiva sobre el

Figura 1: Robert H. Merriman, Major del Batalló Abraham Lincoln (*Wikipedia Commons*)

front d'Aragó, obrint la possibilitat d'aniquilar l'Exèrcit Popular i posar fi a la guerra, abans de Nadal de 1938.

El 9 de març de 1938 les tropes franquistes van trencar el front republicà d'Aragó. Malgrat els esforços del general Rojo, que va intentar contenir l'avanç, l'abassegadora potència de les divisions franquistes va provocar la reculada de les unitats republicanes. La 5a Divisió de Navarra es va emparar de Belchite el 10 de març, i el dia 13 les tropes d'Aranda van ocupar Montalbán, amenaçant Casp. Rojo va provar d'articular una línia de defensa sobre l'eix Casp-Alcanyís amb l'esperança de frenar els franquistes. Les Brigades Internacionals de la 35a Divisió havien infondre ànim amb la seva presència a un variat conglomerat d'unitats reunides per detenir els franquistes. Tanmateix, i malgrat tots els esforços, les tropes franquistes van conquerir Casp. Durant els primers deu dies d'ofensiva, els franquistes van fer retrocedir als republicans un centenar de quilòmetres, en direcció est.

Animats per la victòria, Franco i el seu cap d'estat Major el general Juan Vigón van decidir llançar una segona ofensiva molt més ambiciosa. Ara la línia d'atac es va definir entre els Pirineus i Terol. L'ofensiva es va iniciar el 22 de març. Sis dies després, el 28, després d'aconseguir vèncer la resistència del X Cos d'Exèrcit republicà, les tropes de Solchaga prenien Barbastre i l'endemà ocupaven Montsó. Les tropes franquistes arribaven al riu Cinca i avançaven cap a Lleida, cap a l'Ebre i cap al mar, per tal de trencar en dues parts el territori republicà.

EL PAPER DE LA XV BRIGADA INTERNACIONAL

A finals de març de 1938 la XV Brigada Internacional estava a la Terra Alta, el dia 30 i el 31 després d'haver estat acampamentats a Corbera d'Ebre des del dia 26, van prendre posicions a l'entorn del riu Algars. El batalló Lincoln-Washington es va desplegar al noroest de Batea, però el dia 1 d'abril va rebre ordre de retirar-se davant de l'avenç llampec dels enemics. La 55 divisió franquista avançava amb rapidesa cap a Gandesa i el batalló americà podia quedar encerclat pel ràpid avenç de l'enemic, cosa que de fet va passar (Bessie, 1939). La retirada va ser generalitzada, els efectius del Batalló Lincoln-Washington es van dividir en grups i van tractar d'arribar a l'Ebre i passar el riu per salvar-se.

De fet es va establir una carrera per acostar-se a l'Ebre entre els grups desbandats de les unitats republicanes i les forces feixistes que van anar més ràpides i van ocupar Corbera d'Ebre a migdia del 2 d'abril. Sembla que el dia 2 els del Lincoln van fer un intent d'acotar-se a Gandesa, ja ocupada pels nacionals, però van haver de renunciar. Els grups del Lincoln es van acostar a Corbera la nit del mateix dia dos, quan el poble i els accessos ja havien estat ocupats pels franquistes, la vall del riu Sec amenaçava en convertir-se en una ratera. Les columnes de fugitius van tractar de superar Corbera i des d'allà assolir l'Ebre per Ascó Mora o Miravet. Molts dels fugitius, dispersos, van ser tirotejats i morts, i altres capturats.

Segons el testimoni del brigadista Fausta Villar (Brooks, 2016) cap a les 10 del vespre del 2 d'abril el cap del batalló Lincoln, el major Robert Merriman i el tinent Edgar Cody van ser abatuts i morts pel foc de metralladora, amb molts altres soldats, en una vinya a la vora de Corbera quan tractaven de guanyar territori republicà en direcció a la Serra de Cavalls. Al seu torn la investigadora Anna Martí després de contrastar les més diverses fonts i treballar sobre el terreny va aconseguir refer amb versemblança l'itinerari que va seguir en Robert Merriman (Martí, 2012). Segons Martí la columna de Merriman podria haver estat atacada a la sortida d'una carrerada que creuava la carretera de Gandesa a uns 800 metres al sudoest de Corbera. Martí posa en dubte el testimoni de Villar i explica que Merriman, efectivament podria haver mort, però també podria haver resultat ferit i capturat o directament fet presoner.

Corbera es va convertir en una trampa mortal. Nombrosos combatents internacionals de la XV Brigada van caure presoners, i molts d'ells, soldats i oficials, van ser executats, allà on van ser capturats o a l'entorn de la zona de les eres del Poble Vell el matí del 3 d'abril. Aquest episodi, la captura, detenció temporal o execució de membres de la XI i XV brigades internacionals, a partir del 3 d'abril de 1938, ha estat estudiat per diferents investigadors locals. En Vicent Julià persona compromesa amb la història de Corbera va entrevistar durant anys a nombrosos veïns i considerava que efectivament Merriman podria haver estat executat després de ser capturat o que potser va morir a causa de les ferides rebudes a Corbera la nit del 2 d'abril de 1938. Aquesta doble hipòtesi era de fet compartida i acceptada de manera generalitzada per diferents estudiosos.

Els testimonis del moment assenyalaven que a una de les darreres cases del carrer Ample a la banda alta del poble van interrogar oficials detinguts i que des d'allà els van anar conduint a la zona de les eres on van ser executats i enterrats. Tanmateix, com a mínim, un dels oficials, executat o mort per les ferides, va ser enterrat als contrapendents de la Vall de l'Obaga. Els nacionals obligaven a la gent del poble a enterrar els morts. Un testimoni, un noi que llavors tenia 16 anys, estant el seu pare malalt, va assumir participar en la feina d'enterrar un dels morts i recordava que l'oficial enterrat era un home alt, i que el van enterrar en un indret que ell identificava perfectament a la vall de l'Obaga. El fet de que fos un home de grans dimensions i que l'enterressin en solitari indicava, altrament, la possibilitat d'un tracte singular a un alt comandament, es a dir que fos en Merriman.

El 2016 estudiosos del grup local Cota 421 de Corbera d'Ebre, i investigadors del Grup DIDPATRI (Didàctica del patrimoni) de la Universitat de Barcelona, van valorar la possibilitat de tirar endavant una excavació per verificar si els records del testimoni es corresponien amb el registre arqueològic. Obviament darrera de la iniciativa havia l'esperança de localitzar les restes de Robert H. Merriman. Tanmateix la realització de l'excavació va trigar en arribar atès que els propietaris de la parcel·la on presumptament s'havia fet l'enterrament no van poder ser localitzats. Altrament altres propietaris colindants, en parcel·les que hagués valgut la pena prospectar, eren refractaris a donar autorització. Finalment després d'una llarga recerca els propietaris van ser localitzats i van accedir, de bon grat, a autoritzar una intervenció arqueològica a la seva parcel·la. El 2017 quedava oberta la possibilitat de realitzar l'excavació.

UNA RECERCA COMPLEXA

Des del 2011 els investigadors del grup DIDPATRI 2014-SGR-945, en col·laboració amb investigadors de la Universitat de Glasgow i la Universitat d'Edimburg, de l'empresa SOT, i del l'INCIPIIT del CSIC, havien realitzat estudis històrics (combats de Raïmats, Línia fortificada de La Fatarella, coevolució i cooperació inter-armes en la Batalla de l'Ebre, trajectòria de les Brigades Internacionals XIII i XV) i arqueològics (excavacions a Raïmats, La Fatarella i Molí d'en Farriols, Corbera d'Ebre). Un dels temes en els quals el grup va incidir va ser en la trajectòria de les Brigades Internacionals XIII i XV, i de resultes dels coneixements generats es van realitzar iniciatives de socialització del coneixement i memòria: elaboració de materials didàctics, suport a activitats de recreació històrica, i monumentalització del camp de batalla de Raïmats i de l'aèrodrom de Els Monjos. En aquesta dinàmica la idea de reforçar la trajectòria amb una excavació que pogués recuperar les restes de Merriman esdevenia del tot suggerent.

La intervenció arqueològica la van dirigir Roger Sala Bartrolí i Francesc Xavier Heràndez Cardona, que van sol·licitar permís d'intervenció arqueològica preventiva (Projecte d'intervenció arqueològica preventiva en espais castramentals i repressius a Corbera d'Ebre. Primavera de 1938). El projecte el van impulsar el grup DIDPATRI; l'empresa SOT,

especialitzada en prospeccions geofísiques, i Antropòlegslab, amb el suport d'entitats, estudiosos locals i de les Brigades Internacionals, i de l'Ajuntament de Corbera d'Ebre. La intervenció s'enfocava, d'altra banda en una perspectiva d'Arqueologia Pública.

La zona a estudiar es centrava en el punt asenyalat pel testimoni de l'enterrament, a l'entorn del vessant de la vall de l'Obaga més proper al Poble Vell. Els treballs del grup efectuats durant el 2016 a Corbera d'Ebre (Molí d'en Farriol), van comportar l'acumulació de documentació i d'informacions aportades per fills de testimonis i estudiosos locals que també ajudaven a situar itineraris i esdeveniments de la XV BI en relació a Corbera d'Ebre, tant pel que fa als processos de castramentació com a la repressió que van patir els membres de la unitat. Segons fonts orals els espais a l'entorn d'un petit mas abandonat que s'aixeca a tocar de la confluència entre el camí de la Vall de l'Obaga i l'arrancada de la Carrerada de la Costa dels Roures, van ser aprofitats, l'abril de 1938, com a lloc de detenció per part de les forces faccioses. L'objectiu de la recerca arqueològica passava doncs per documentar aquests espais i recuperar restes esquelètiques d'oficials executats (cas d'existir). Els resultats podien ajudar a documentar un moment significatiu en la història del final de la campanya d'Aragó de primavera del 1938. Així mateix la recerca podia obrir expectatives per conèixer millor, a partir d'evidències materials, la història de la XV Brigada Internacional, que formada fonamentalment per britànics, nordamericans i canadencs esdevingué una de les unitats més emblemàtiques de l'Exèrcit Popular de la República.

Aquesta recerca esdevenia important pel grup de recerca DIDPATRI en tant que s'incardinava en un dels seus objectes d'estudi. Destacar també que la proposta es fonamentava, com hem indicat anteriorment, sobre el magnífic treball de recerca i documentació efectuat per investigadors de les Brigades Internacionals i estudiosos locals, entre d'altres: Anna Martí (que havia reconstruït els processos de retirada del Batalló Lincoln); Vicenç Julià i Joan Antonio que al llarg d'anys havien documentat la presència dels internacionals Corbera d'Ebre.

MÈTODE DE TREBALL

D'acord amb l'informe inicial la zona concreta d'intervenció es va descabdellar en les feixes de la Vall de l'Obaga localitzades al nord-est del Poble Vell. Es tracta d'una zona de feixes fàcilment accessibles, en altre temps dedicades al conreu d'arbres fruiters i en aquell moment abandonades, tot plegat l'àrea objecte d'estudi era d'uns 100 metres quadrats (i un entorn perimetral d'altres 100). Únicament es tenia permís per intervenir en una de les parcel·les, amb el problema de que la zona de més interès, l'assenyalada pel testimoni com a lloc on es va enterrar un oficial, era limítrofe amb un altra parcel·la en la qual no es podia intervenir en no disposar de l'autorització dels propietaris.

La intervenció arqueològica es va plantejar amb la pretensió de recuperar materials i restes que es conservessin a la zona identificada pel testimoni. La intervenció es plantejava a partir dels següents passos:

Figura 1: Equip d'arqueòlegs i col·laboradors (Font DIDPATRI)

—Efectuar una prospecció visual intensiva i extensiva per tal d'identificar qualsevol element visible o estructura en l'àrea a intervenir.

—Procedir a una prospecció geofísica utilitzant georàdar i gradiòmetre per tal d'intentar localitzar espais reblats (cas que existeïssin) que poguessin coincidir amb enterraments circumstancials. També es plantejava una prospecció amb detectors de metalls, per localitzar peces, i per raons de seguretat atès que la zona va ser espai de combats durant l'estiu del 1938.

—Un cop prospectada l'àrea determinada, havia la intenció de passar a la fase d'excavació en extensió de les zones d'interès mitjançant la metodologia de registre Harris. Sis

—Un cop finalitzada l'excavació i cas de localitzar restes esquelètiques es procediria conforme la normativa establerta per la legalitat vigent.

Aquests treballs ens van ser precedits per una recerca històrica, reconsiderant la bibliografia i explorant la nova documentació accessible, particularment als arxius del RGASPI (Russian State Archive of Socio-Political History), que comptaven amb nombrosos informes sobre Robert H. Merriman. A l'ensens i, amb el suport dels estudiosos locals i de les Brigades Internacionals es va procedir a una reconsideració de les fonts orals. La finalitat de tot plegat era utilitzar diferents mètodes per tal d'obtenir el màxim d'informació possible amb l'objectiu final de comprendre el millor possible els fets succeïts a la zona a finals de març i principis d'abril de 1938.

Per dur a terme les accions de prospecció i excavació de les estructures i zones d'interès, així com les tasques de laboratori corresponents, es comptava amb mitjans materials suficients de tipus topogràfic, tecnològic, d'excavació i informàtic per a la sistematització de la documentació arqueològica i el tractament de les dades. Igualment hom comptava amb antropòlogues expertes i material per assegurar la conservació de les restes esquelètiques si es donava el cas. Abans de procedir a l'excavació es va considerar les repercussions que aquesta podia tenir a nivell polític. Estava previst que els treballs arqueològics comencessin el 8 de juny, i just en aquells moments el procés de preparació del referendun d'independència de Catalunya assolía protagonisme polític. Altrament la direcció de l'excavació va valorar que, en cas de trobar restes esquelètiques compatibles amb Merriman, el fet esdevindria rellevant. Merriman era un alt comandament militar i heroi dels Estats Units, fins i tot Hemingway l'havia pres com a referència a «Per qui toquen les campanes». En aquest sentit si la intervenció donava els resultats esperats estava previst comunicar d'immediat la troballa al president de la Generalitat Carles Puigdemont i al Consul General del EE.UU. a Barcelona, Sr. Marcos Mandojana, per si volien seguir directament sobre el terreny, el procés d'exhumació. De fet, i amb el convenciment de que era molt possible localitzar les restes es tenia ja preparat un comunicat per les autoritats i per la premsa.

EL PROCÉS D'EXCAVACIÓ

Els treballs de desbrossament de la zona es van efectuar durant el 30 de maig de 2017. Els bancals, antigament ocupats pel conreu d'arbres fruiters estaven abandonats i de resultes la vegetació arbustiva estava molt crescuda. L'excavació va començar el dia 8 de juny i es va perllongar durant tres jornades. La zona netejada i les circumdants van ser sotmeses a reconeixement visual per tal d'identificar anomalies en el micropaisatge. Tot seguit es va procedir a fer un reconeixement amb l'ajut de detectors de metalls a fi de localitzar o descartar munició que pogués suposar algun perill i, altrament, documentar els elements metàl·lics en superfície o poca profunditat.

L'activitat es va centrar en la zona de més interès a l'entorn del lloc asenyalat pel testimoni. Pel que fa al material en superfície, o en sol agrícola a menys de 25 cms de profunditat, amb reconeixement visual i amb la utilització de detectors de metall es van localitzar restes escadusseres: fragments de metralla; algunes bales de mosin nagant i màuser republicà.

Del material se'n desprènia que l'entorn de l'Obaga va ser objecte de combats puntuals a banda de zona batuda pel foc d'artilleria. No es van trobar elements que denotessin una situació de castramentació o de fortificació, no hi havia llanxes, ni piquetes de trinxera, ni restes de filferada, solament algunes bales i metralla. Tanmateix aquest material no estaria relacionat amb els fets repressius de març-abril de 1938, sinó més aviat amb els combats de la batalla de l'Ebre de principis de setembre de 1938. La munició lo-

Figura 3: . Prospecció amb detector de metalls (Font DIDPATRI)

Figura 4: Radar de l'empresa SOT. Prospecció arqueològica (Font DIDPATRI).

Figura 5: Gradiòmetre. SOT. Prospecció arqueològica (Font DIDPATRI).

calitzada (bales) podria haver estat disparada pels republicans, des del Calvari, contra els rodals del poble quan els franquistes van ocupar Corbera el 4 de setembre.

Per tal de localitzar possibles alteracions del terreny per causa d'excavacions de regugis trinxeres o fosses es va procedir a analitzar la zona a partir de georadar i gradiòmetre. La lectura dels resultats presentava algunes anomalies en el terreny, però cap que es pogués identificar de manera clara amb l'excavació d'una fossa. Tanmateix es va procedir a l'obertura de rases seguint l'aliniació dels bancals en la zona crítica (lloc assenyalat pel testimoni), però mantenint-se dins dels límits de la finca vinculada al permís d'excavació.

L'excavació, a partir de rasa va aportar alguns materials bèlics en la línia dels localitzats amb detector, principalment metralla i algunes bales. D'altra banda la superficialitat dels materials de combat (gairebé tots localitzats a menys de 20 centímetres de profunditat) evidenciava que el nivell del sol actual no podia ser massa diferent del de 1938. Per tant no havia hagut en el lloc ni aportació ni pèrdua de terres i això era important en tant que, cas d'haver enterraments a la zona, aquests romandrien en no haver estat arrasats per les activitats agrícoles. Cal tenir present, a més a més, que en els bancals de la zona no havien entrat relles associades a maquinaria pesant i que les darreres llaurades probablement s'havien fet amb animals o be amb motocultors lleugers. Tot plegat amb un aprofundiment de les relles que difícilment podria haver afectat una tomba cas d'haver-n'hi.

Les zones excavades paral·leles als límits del bancal buscaven la localització de l'enterrament documentat pel testimoni. Tanmateix, com hem assenyalat l'exploració amb geo-radar no va mostrar anomalies significatives en el terreny. L'excavació, polaritzada a l'entorn del punt que havia assenyalat el testimoni tampoc va donar cap indicatiu. En alguns llocs es va baixar a més d'un metre de profunditat i la configuració del terreny sempre es va mostrar molt homogènia, no havien indicis que el terreny hagués experimentat una excavació. Es a dir la possibilitat que s'hagués enterrat algú, i que després s'hagués desenterrat (per raons diverses, polítiques, tècniques, trasllat, etc.) no semblava versemblant a jutjar per la compactació i uniformitat del terreny. En les zones més fondes de l'excavació apareixia un llit de còdols i rocs, probablement ubicats en el moment en que es va preparar el bancal, que tampoc mostrava indicis d'haver estat perforat. La terra de reble d'altra banda mostrava elements procedents majoritàriament de l'Edat Moderna: ceràmiques comunes, una moneda del 1650 i escassos fragments d'òs que en cap cas podien associar-se a la Guerra Civil. Com a conclusió destacar que no es va localitzar cap evidència ni indicatiu d'enterrament a la zona excavada, uns 100 m² a l'entorn del punt concret assenyalat pel testimoni. Vol dir això que Merriman no està a la zona? No necessàriament. Podria ser que el testimoni s'hagués equivocat. La tomba podria estar a uns pocs, o a uns centenars de metres d'on es va excavar. Tanmateix la campanya del 2017 es va plantejar a partir d'un testimoni que va fixar un punt amb total precisió, i a partir de l'autorització d'uns determinats propietaris, en una zona de parcel·les fragmentades. La recerca es va haver d'acotar a un lloc molt precís. Tot plegat resulta, però difícil d'interpretar. Es possible que, com hem assenyalat, el testimoni estigués mal fixat, però quan un adolescent enterra a una persona cal entendre que es un record que queda a la

Figura 6: Rases obertes en els llocs de major interès segons informació geo-radar (Font DIDPATRI)

Figura 7: Excavació dels límits del bancal (Font DIDPATRI)

memòria. Podria haver una desviació de metres, certament i que l'excavació no hagués encertat el lloc, però les indicacions del testimoni eren molt precises, i l'excavació va aprofundir molt i en una zona prou àmplia. Allà no havia hagut ningú enterrat a una profunditat normal de més de 50 cms, una remoció del terreny hagués deixat petjada. Potser va haver un enterrament molt superficial i després, tenint en compte el valor simbòlic del personatge, els feixistes van procedir a retirar-lo. Podria ser. Tanmateix en el moment de redactar el present article el tema encara està obert.

HOMENATGE A MERRIMAN

Les activitats a l'entorn de Robert H. Meriman no van decaure després de l'excavació. El grup DIDPATRI i l'empresa Molècula, seguint els pressupostos de l'Arqueologia Pública, van procedir a muntar un video que expliqués mínimament la vida de Merriman i el context de la seva desaparició. El video, publicat a la web de la Universitat e Barcelona, va servir per documentar la temàtica i els esforços de recerca i es va difondre per diverses vies (<https://www.youtube.com/watch?v=noN4JE5AIUk>).

**CORBERA D'EBRE
AL CENTRE DE L'OBJECTIU
1938-2018**

Divendres, 6 d'abril, a les 20.00 hores
Casal de Corbera d'Ebre

Xerrada col·loqui
Seguint les passes del Batalló Lincoln-Washington
a càrrec d'Anna Martí

Presentació del documental
"Els darrers dies de Robert Hale Merriman"

Dissabte, 7 d'abril, a les 12.30 hores
Poble Vell de Corbera d'Ebre. Pàrquing superior

Inauguració del monument en memòria
de Robert Hale Merriman i dels combatents
del Batalló Lincoln-Washington

memorial de l'ocràtic Generalitat de Catalunya Ajuntament de Corbera d'Ebre UNIVERSITAT DE BARCELONA DIDPATRI INSTITUCIÓ DEL POBLE VELL DE CORBERA D'EBRE

Figura 6: Acte a Corbera d'Ebre en memòria de Robert H. Merriman.
(Font DIDPATRI)

Figura 7: *Els darrers dies de Robert Merriman*. Vídeo sobre la recerca de Robert Merriman realitzat per la Universitat de Barcelona

En paral·lel es va desenvolupar també una acció de memòria tot confeint un monument d'homenatge, en base a una placa de bronze realitzada per l'escultora Mar H. Pongiluppi, que es va inaugurar el 7 d'abril del 2018 amb la presència del Cònsol General dels Estats Units a Barcelona, Sr. Marcos Mandojana. L'escultura es va col·locar en el parquing de la banda alta del Poble Vell de Corbera, a tocar de la Vall de l'Obaga, en algun lloc de la qual reposen, a ben segur, les restes de l'heroi nordamericà.

BIBLIOGRAFIA

- BESSIE, A. (1939): *Men in Battle: A Story of Americans in Spain*. Indiana. Chandler & Sharp.
- BROOKS, C. (2016) The Death of Major Robert Hale Merriman. *The Volunteer* 13 març de 2016.
- MARTÍ, A. (2012): «Siguiendo los passos del Batallón Lincoln-Washington». *The Volunteer. Veterans of the Abraham Lincoln Brigade*. 2 de juliol de 2012.
- MERRIMAN, Marion i LERUDE, Warren (1986): *American Commander in Spain: Robert Hale Merriman and the Abraham Lincoln Brigade*. Reno. University of Nevada Press.

